

آینده‌نگاری ضرورتی اساسی برای تحقق مرجعیت علمی در آموزش علوم پزشکی

ماندانا صاحب‌زاده*

مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی / ۱۳۹۷؛ ۱۸(۴۴): ۳۹۳ تا ۳۹۴

سردبیر محترم مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی

تغییر و تحول، پارادایم اصلی دوران معاصر است. سازمان‌ها از هر نوعی که باشند برای بقا نیاز به پاسخ‌گویی سریع به طیفی از تغییرات درون و برون‌سازمانی دارند. دنیایی که در حال شکل‌گیری است نه تنها جدید است، بلکه از ابعاد مختلفی کاملاً متفاوت از گذشته است و عدم قطعیت اصلی‌ترین عامل تعیین‌کننده آینده دانشگاه‌ها به حساب می‌آید(۱). به طور معمول مدیران سازمان‌ها برای سازگاری با تغییرات آینده و عدم قطعیت‌های مربوط به آنها از برنامه‌ریزی راهبردی استفاده می‌کردند. با وجود مزایای برنامه‌ریزی راهبردی، این رویکرد اطلاعات اندکی درباره چگونگی پیش‌بینی و سازگاری با تغییر در اختیار سازمان‌ها قرار می‌دهد. علاوه بر این، برنامه‌ریزی توانایی آگاه ساختن مدیران سازمان‌ها درباره تغییرات گسترده سیاسی، محیطی، اقتصادی و یا اجتماعی را ندارد(۲)؛ همچنین در سال‌های اخیر، این تفکر وجود داشته است که با وجود سیاست‌های مبتنی بر توسعه علوم و فناوری برای احاطه بر عدم قطعیت‌ها، تاکنون تلاش‌های بشر برای برنامه‌ریزی آینده بر اساس دانش موجود ناکافی بوده است. این احساس نیاز به توسعه رهیافت‌های جدید برای پاسخ‌گویی به تغییرات و روش‌های پیش‌بینی تغییرات آینده در محیط عدم قطعیت انجام شده است(۳). از جمله رهیافت‌های مؤثر برای کاهش این نقطه‌ضعف دانش و هنر آینده‌نگاری است.

آینده‌نگاری فرایندی نظام‌مند در نگرشی بلندمدت‌تر به آینده علم، فناوری، اقتصاد، محیط و جامعه است. این نگرش در قالب شناسایی فناوری‌های عمومی پدیدار شده و شامل مباحث پشتیبان تحقیقات راهبردی است. تحقیقاتی که به بیش‌ترین منفعت اقتصادی و اجتماعی منجر می‌شود(۴).

در این راستا در سال ۱۳۹۴ اولین بسته تحول و نوآوری در آموزش علوم پزشکی، به عنوان «آینده‌نگاری مرجعیت علمی در آموزش علوم پزشکی کشور» تعیین گردید. جایگاه مرجعیت به معنای مراجعه مستمر دیگران به یک فرد یا سازمان است که در نتیجه برنامه‌ریزی بلندمدت و پشتکار جدی حاصل می‌شود(۵). به این ترتیب با شناسایی مستمر افراد توانمند و ارائه حمایت‌های ویژه از این افراد، کشور به سمت مرجعیت علمی در منطقه و جهان سوق داده می‌شود. دستیابی به مرجعیت علمی و فناوری در جهان منجر به اقتدار ملی و ضامن بقا و پیشرفت جامعه است. از طرف دیگر

* نویسنده مسؤؤل: دکتر ماندانا صاحب‌زاده (استادیار)، مرکز تحقیقات مدیریت و اقتصاد سلامت، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان،

اصفهان، ایران. sahebzadehmandana@gmail.com

تاریخ دریافت مقاله: ۹۷/۷/۷، تاریخ پذیرش: ۹۷/۷/۱۶

داشتن توان آینده‌نگری با شناسایی انواع آینده و وضعیت مطلوب مرجعیت علمی در آموزش پزشکی و برنامه‌ریزی برای دستیابی به آن بسیار مؤثر خواهد بود و برنامه‌ریزی را به واقعیت نزدیک می‌نماید. بر این اساس و نیز با توجه به بسته‌های تحول در آموزش ابلاغی وزارت متبوع، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان در مسیر کسب مرجعیت علمی در آموزش علوم پزشکی گام نهاده است و با تشکیل کارگروه آینده‌نگاری آموزش پزشکی و تشکیل جلسات و کارگاه‌ها و اجرای طرح‌های پژوهشی گوناگون، از سال ۱۳۹۶ برای دستیابی به مرجعیت در آموزش پزشکی در منطقه آمایشی هفت کشوری قدم برداشته است.

ایران برای پیشرفت ملی، نیاز به کشوری برخوردار از انسان‌های صالح، فرهیخته، سالم و تربیت شده در مکتب اسلام و انقلاب و با دانشمندانی در تراز برترین‌های جهان؛ توانا در تولید و توسعه علم، فناوری و نوآوری و به‌کارگیری دستاوردهای آن و پیشتاز در مرزهای دانش و فناوری با مرجعیت علمی در جهان خواهد بود. آموزش اندیشیدن به آینده و پژوهیدن درباره آینده، یک الزام است که اگر امروز برنامه‌ریزان امر آموزش با نگاهی پیش‌دستانه بدان نپردازند، فردا از سر اجبار و در دنباله روی منفعلانه به دنبال آن خواهند بود. در پایان باید خاطرنشان کرد که به جای پیش‌بینی آینده بایستی به دنبال آمادگی حداکثری برای دامنه‌ای از اتفاقات ممکن و محتمل باشیم و حتی تفهیم این مسأله که می‌توانیم در یک نگاه پیش‌دستانه به دنبال ساخت آینده‌های مطلوب خود در میان همه آینده‌های ممکن و محتمل و با در نظر گرفتن مجموع ارزش‌هایمان باشیم، گامی مؤثر در چگونگی اجرای مرجعیت علمی در آموزش پزشکی کشور تا ۲۰ سال آینده خواهد بود.

منابع

1. Munck R, McConnell G. University strategic planning and the foresight/futures approach: An Irish case study. Society for college and University planning. [cited 2015 Oct 8]. Available from: <http://horizon.unc.edu/projects/seminars/KL/MunckandMcConnell.pdf>
2. Chermack TJ, Lynham SA, Ruona WE. A review of scenario planning literature. *Futures Research Quarterly*. 2001; 17(2): 7-31.
3. Pourmohammadi M, Hosseinzadeh Dalir K, Ghorbani R, Zali N. [Reengineering of the planning process with emphasis on the use of foresight]. *Quarterly Journal of Geography and Development*. 2010; 8(20): 37-58. [Persian]
4. Goorohe Ayandenegariye bonyade toseeeye Farda. [Raveshhaye AyandeNegari Fanavari]. Tehran: Bonyade Toseeye Farda; 2005. [Persian]
5. Soltani AM. [Marjaeyate Elmi Chist?]; 2015. [Cited 2016 May 21]. Available from: <http://isef.ir/paper/3351>.